

Eindevaluatie

inzet Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt
in operatie "Atalanta" voor de kust van Somalië,
17 februari – 29 juni 2010.

Datum 7 januari 2011

Colofon

Defensiestaf
Afdeling Evaluaties

Plein 4
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Opdrachtgever

De Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie

Foto's:

© Hr. Ms. Tromp, Hr. Ms. Johan de Witt

Eindevaluatie

inzet Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt
in operatie "Atalanta" voor de kust van Somalië,
17 februari – 29 juni 2010.

Datum 7 januari 2011

Inhoud

Colofon	3
1 Inleiding	3
1.1 <u>Operatie "Atalanta"</u>	3
1.2 <u>Doelstelling</u>	3
1.3 <u>Structuur</u>	3
2 Elementen van het Toetsingskader	4
2.1 <u>Gronden voor deelname</u>	4
2.2 <u>Politieke aspecten en ontwikkelingsamenwerking</u>	5
2.3 <u>Rechtsgrondslag en mandaat</u>	6
2.4 <u>Deelnemende landen</u>	7
2.5 <u>Invloed</u>	7
2.6 <u>Militaire aspecten</u>	8
2.6.1 <u>Militaire opdracht</u>	8
2.6.2 <u>Opstelling van de conflictpartijen</u>	8
2.6.3 <u>Het vereiste militaire vermogen</u>	9
2.6.4 <u>Wijze van optreden</u>	10
2.6.5 <u>Geweldsinstructie</u>	12
2.6.6 <u>Bevelsstructuur</u>	13
2.6.7 <u>Risico's</u>	13
2.6.8 <u>Geschiktheid</u>	14
2.7 <u>Duur van de deelname</u>	14
2.8 <u>Gender</u>	14
2.9 <u>Samenhang</u>	14
2.10 <u>Financiën</u>	15
2.11 <u>Overige aspecten</u>	16
2.11.1 <u>Coördinatie en bevelvoering</u>	16
2.11.2 <u>Vervolging van verdachten</u>	16
3 Conclusies	18
3.1 <u>Effect van de operatie</u>	18
3.2 <u>Effect van de deelname van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt</u>	19
3.3 <u>Geleerde lessen</u>	20
4 Slotbeschouwing	21
<u>BIJLAGE</u>	22
<u>Overzicht voornaamste activiteiten Hr. Ms. Tromp en</u>	22
<u>Hr. Ms. Johan de Witt 17 februari – 29 juni 2010</u>	22

1 Inleiding

1.1 Operatie "Atalanta"

In de periode van 17 februari tot en met 29 juni 2010 heeft Nederland eenheden van de Koninklijke Marine ingezet voor de kust van Somalië voor de bescherming van *World Food Programme* (WFP) konvoeien, de bescherming van andere kwetsbare schepen, de bestrijding van piraterij en het monitoren van niet-Somalische visserij voor de kust van Somalië. Deze inzet vond plaats binnen de maritieme operatie van de Europese Unie (EU), genaamd *EU Naval Force* (EUNAVFOR) "Atalanta". De EU had op 10 november 2008 tot deze operatie besloten.

Op 13 november 2009 besloot het Nederlandse kabinet tot deelname aan "Atalanta" in de eerste helft van 2010. De Nederlandse bijdrage bestond uit het luchtverdedigings- en commandofregat (LCF) Hr. Ms. Tromp (17 februari tot en met 17 april), gevolgd door het amfibisch transportschip Hr. Ms. Johan de Witt (17 april tot en met 29 juni).

In de periodes van 17 maart tot en met 30 juni 2008 en 22 oktober tot en met 22 december 2008 heeft Nederland schepen ingezet voor de escorte van WFP-schepen (respectievelijk Hr. Ms. Evertsen en Hr. Ms. De Ruyter). Deze inzet vond plaats onder nationale vlag. In de periode van 26 maart tot en met 28 juni 2008 nam Nederland voor de kust van Somalië deel aan de NAVO-antipiraterij operatie "Allied Protector" met Hr. Ms. De Zeven Provinciën. Van 13 augustus tot en met 18 december 2009 nam Nederland deel aan "Atalanta" met Hr. Ms. Evertsen.

1.2 Doelstelling

In deze eindevaluatie wordt de inzet beschouwd van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt voor de begeleiding van WFP-konvoeien, het beschermen van overige kwetsbare schepen en voor de bestrijding van piraterij voor de kust van Somalië binnen de EU-geleide operatie "Atalanta".

De eindevaluatie is gebaseerd op de elementen van het Toetsingskader 2009. De evaluatie beoogt de uitgangspunten, verwachtingen en doelstellingen van het regeringsbesluit tot uitzending, zoals verwoord in de desbetreffende brief, te toetsen aan de praktijk. Hiertoe zal worden nagegaan welke aspecten van de planning, voorbereiding, uitvoering en afwikkeling van de operatie vanuit het oogpunt van doelmatigheid en doelgerichtheid hebben voldaan dan wel vatbaar zijn voor verbetering om hieruit voor lopende en toekomstige operaties lering te trekken.

Deze eindevaluatie is tot stand gekomen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken.

1.3 Structuur

Deze evaluatie bestaat uit vier delen. Na hoofdstuk één, de inleiding, komen in hoofdstuk twee de elementen uit het Toetsingskader aan de orde. In hoofdstuk drie worden conclusies getrokken, waarna in hoofdstuk vier de evaluatie wordt afgesloten. Ten slotte volgt een bijlage met de belangrijkste activiteiten van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt en een overzicht van de gebruikte afkortingen.

2 Elementen van het Toetsingskader

2.1 Gronden voor deelname

De blijvend slechte humanitaire situatie in Somalië, die wordt verergerd door de niet aflatende dreiging van piraterij voor de kust van het land, was de primaire reden voor de Nederlandse deelname aan "Atalanta". Het WFP is voor het vervoer van noodhulpgoederen naar Somalië over zee in grote mate afhankelijk van internationale marine-eenheden die hun schepen bescherming kunnen bieden tegen piraterij. De EU-operatie richt zich op het structureel beschermen van humanitaire zee-transporten en transporten bestemd voor de vredesmacht van de Afrikaanse Unie in Somalië, AMISOM.

Voorts zijn vrije en veilige mondiale scheepvaartroutes van groot economisch en strategisch belang. De EU-operatie is er daarom ook op gericht door middel van patrouilles in gebieden met een verhoogde piraterijdreiging de kans op piraterij op volle zee of een gewapende overval in territoriale wateren te verkleinen. Sinds december 2009 is het mandaat van "Atalanta" uitgebreid met het monitoren van internationale visserijactiviteiten in de kustwateren van Somalië

Met de inzet van schepen voor "Atalanta" gaf Nederland gevolg aan oproepen van de VN-Veiligheidsraad (VNVR), in het bijzonder de VNVR resoluties 1814, 1816, 1846 (2008) en 1897(2009), die een gecoördineerde inzet voor de kust van Somalië voorstaan ter bescherming van humanitaire transporten en ter afschrikking van piraterij.

2.2 Politieke aspecten en ontwikkelingssamenwerking

De politieke situatie in Somalië is zorgwekkend. De uitvoering van het Djibouti-akkoord van augustus 2008, dat voorziet in een transitieproces dat uiterlijk in augustus 2011 moet uitmonden in een nieuwe grondwet en een nieuwe, democratisch gekozen regering, lijkt te zijn vastgelopen. Een breed gedragen politieke oplossing voor de conflicten die het land teisteren ontbreekt. Ondanks aandringen van de internationale gemeenschap, heeft de *Transitional Federal Government* (TFG) tot op heden weinig concrete vooruitgang geboekt op haar transitietaken. De TFG slaagt er niet in andere groepen bij het Djibouti-proces te betrekken. Begin 2010 was er sprake van toenadering tussen de TFG en de *Ahlu Sunna Wal Jama* (ASWJ), een losjes georganiseerde coalitie van aanhangers van de Soefi-stroming binnen de Islam die met enig succes extremistische groeperingen als *Al Shabaab* en *Hizbul Islam* bestrijdt. De status van de samenwerking is op dit moment onduidelijk. *Al Shabaab* en *Hizbul Islam* zetten hun gewapende strijd tegen de TFG nog steeds voort, waarbij eerstgenoemde het grootste deel van Zuid- en Centraal-Somalië beheerst en delen van de hoofdstad Mogadishu.

Door het voortdurende geweld, gecombineerd met interne politieke verdeeldheid, een zwakke machtsbasis en gebrek aan middelen en capaciteit, is de TFG niet in staat basisvoorzieningen aan de bevolking te leveren en zo haar draagvlak te verbreden. Het gebied dat de TFG controleert, blijft beperkt tot delen van Mogadishu. De TFG is voor haar voortbestaan afhankelijk van AMISOM.

Somaliland is in vergelijking met Zuid- en Centraal-Somalië relatief stabiel. De presidentsverkiezingen in Somaliland in juni 2010, gewonnen door de oppositiekandidaat, zijn relatief rustig en eerlijk verlopen. Voor zover bekend worden er geen piraterijaanvallen vanuit Somaliland ondernomen. In Puntland neemt het aantal gewelddadige incidenten en gevallen van mensensmokkel nog steeds toe. Puntland blijft bovendien een uitvalsbasis voor piraten, hoewel de autoriteiten actief piraterijverdachten vervolgen.

De TFG en de Puntlandse autoriteiten zijn tot dusverre niet in staat geweest piraterij effectief het hoofd te bieden. Als gevolg van de situatie in Somalië, waar het geweld en de wetteloosheid voortduren, kan piraterij in een aantal Somalische regio's voortbestaan. Deze situatie kan uiteindelijk alleen verbeteren als er een politieke oplossing komt voor het Somalische conflict: een dergelijke oplossing moet gevonden en gedragen worden door de Somalische bevolking en haar leiders.

Er is geen grote verbetering in de humanitaire situatie in Somalië. Hoewel de voedselsituatie tijdelijk licht verbeterde dankzij een betere oogst na een goed regenseizoen in de eerste helft van 2010, zijn er naar schatting nog 1,4 miljoen mensen ontheemd in Somalië, waarvan ruim 60 procent in Zuid- en Centraal-Somalië verblijft. Sommigen vluchtten naar de buurlanden, zoals Kenia en Jemen, waar momenteel ongeveer 600.000 Somalische vluchtelingen worden opgevangen. De voortdurende gewapende strijd betekent voor veel Somaliërs dat zij vaak geen toegang hebben tot primaire levensbehoeften.

De toegang van humanitaire hulporganisaties tot hulpbehoevenden is in 2011 verder verslechterd: volgens het VN *Office for the Coordination of Humanitarian Aid* (OCHA) is de toegang sinds 2006 niet meer zo slecht geweest, vooral in Zuid- en Centraal-Somalië. De VN en andere hulporganisaties zijn het doelwit van afpersing, moord, ontvoering en intimidatie. Door deze onveiligheid zijn de VN en

internationale hulporganisaties gedwongen om op afstand, veelal vanuit Nairobi, te opereren. De uitvoering van de hulp vindt veelal plaats via lokale partnerorganisaties in het veld. In grote delen van het land zijn de mogelijkheden voor 'needs assessments' en de monitoring van de hulpactiviteiten door de onveiligheid beperkt. Ondanks de grote veiligheidsrisico's en operationele beperkingen blijven VN-organisaties als het WFP en internationale hulporganisaties zo goed mogelijk humanitaire hulp in Somalië verlenen.

Subconclusie: Er is vooralsnog geen uitzicht op een politieke oplossing voor het conflict op het Somalische vasteland. In grote delen van Somalië heerst wetteloosheid en wordt piraterij niet of onvoldoende effectief aangepakt. Een groot deel van de Somalische bevolking blijft afhankelijk van humanitaire hulp.

2.3 Rechtsgrondslag en mandaat

Met de VNVR resoluties 1814, 1816 en 1838 riep de VN de lidstaten op een bijdrage te leveren aan het beschermen van schepen belast met het transport van humanitaire hulp naar Somalië en aan het ontmoedigen van piraterij voor de kust van Somalië. In resolutie 1846 verwelkomde de Veiligheidsraad het besluit van de EU om een maritieme operatie te starten.

Het optreden tegen piraten op volle zee vindt zijn rechtsbasis in het internationale recht, in het bijzonder in het VN-Zeerechtverdrag (*UN Convention on the Law of the Sea*; UNCLOS). Dit VN-Zeerechtverdrag geeft onder andere de mogelijkheid tot doorzoeking van vaartuigen wanneer er een redelijke grond bestaat voor de verdenking dat het betreffende vaartuig betrokken is bij piraterij.

VNVR resoluties 1816 en 1846 bieden de rechtsgrondslag om op te treden in de territoriale wateren van Somalië. In haar brief van 14 november 2008 aan de Veiligheidsraad notificerde de TFG van Somalië de VN over haar toestemming aan de EU tot optreden in de territoriale wateren in overeenstemming met resolutie 1846.

Op 10 november 2008 gaf de Raad van de EU zijn goedkeuring aan "Atalanta", waarna de operatie op 8 december 2008 van start ging. Op 14 juni 2010 is het mandaat voor "Atalanta" verlengd tot 12 december 2012. Het oorspronkelijke mandaat van "Atalanta" luidde:

"Atalanta, onder de voorwaarden van het toepasselijk internationaal recht, met name het VN-Zeerechtverdrag, en de resoluties 1814, 1816 en 1838 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, en binnen de grenzen van zijn beschikbare capaciteit:

- biedt bescherming aan in het kader van het WFP gecharterde schepen, met name wanneer deze in de territoriale wateren van Somalië varen; dit houdt ook de aanwezigheid van gewapende componenten van Atalanta aan boord van de betrokken schepen in;
- voorziet per geval in de begeleiding van koopvaardij schepen die in de door hem bewaakte zones varen;

- bewaakt de zones voor de Somalische kust, met inbegrip van de Somalische territoriale wateren, waarin maritieme activiteiten worden bedreigd, waaronder die van het zeeverkeer;
- neemt de nodige maatregelen, waaronder geweld, ter ontmoediging, voorkoming en beëindiging van daden van piraterij of gewapende overvallen die zijn begaan of vermoedelijk zijn begaan in de zones onder zijn bewaking;
- kan, met het oog op de eventuele uitoefening van hun rechtsmacht door de Staten die overeenkomstig artikel 12 bevoegd zijn, personen die schuldig zijn aan piraterij of gewapende roofovervallen of daarvan verdacht worden, in de zone waar zij aanwezig is, gevangen nemen en beslag leggen op de schepen van de piraten of gewapende roofovervallers, of op de schepen die zijn aangehouden na een daad van piraterij of gewapende roofoverval en die in handen van piraten zijn, alsmede op de goederen aan boord;
- stelt zich in verbinding met de organisaties en entiteiten, alsmede met de Staten die in de regio actief zijn ter bestrijding van piraterij en gewapende overvallen voor de kust van Somalië, met name het vlootverband *Combined Task Force 150*, dat optreedt in het kader van operatie "Enduring Freedom". (Gemeenschappelijk Optreden van de EU (2008/851/GBVB))."

Aan dit mandaat is met het besluit van de Raad van de EU van 8 december 2009 toegevoegd:

- "Voorts zal Atalanta een bijdrage leveren aan het toezicht op de visserijactiviteiten voor de kust van Somalië."

Door Nederland zijn geen voorbehouden (*caveats*) op dit mandaat gemaakt.

Subconclusie: het mandaat van operatie "Atalanta" was helder.

2.4 Deelnemende landen

In de inzetperiode leverden de volgende EU-landen een bijdrage aan Atalanta in de vorm van schepen, patrouillevliegtuigen en/of stafofficieren: België, Cyprus, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Portugal, Roemenië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Verder namen Kroatië, Noorwegen, Montenegro en Oekraïne als niet-EU lidstaten deel aan de operatie. Malta leverde een *Vessel Protection Detachment (VPD)* van twaalf personen aan Hr. Ms. Johan de Witt; Kroatië en Zuid-Afrika hebben een waarnemersteam aan boord van Hr. Ms. Johan de Witt geplaatst.

Subconclusie: operatie "Atalanta" wordt internationaal breed gesteund.

2.5 Invloed

De politieke controle en strategische leiding over de operatie berust bij het Politieke- en Veiligheidscomité (PVC), onder verantwoordelijkheid van de Raad van de EU. Nederland is in beide fora vertegenwoordigd op ambassadeursniveau. Het EU Militair Comité, waarin de Commandant der Strijdkrachten (CDS) vertegenwoordigd is, adviseert het PVC. Het *Operation Headquarters (OHQ)* bevindt zich te Northwood

(Verenigd Koninkrijk). Hierin was Nederland met een liaisonofficier en een staf-onderofficier vertegenwoordigd.

Subconclusie: de Nederlandse invloed was op alle niveaus gewaarborgd.

2.6 Militaire aspecten

2.6.1 Militaire opdracht

De opdracht zoals geformuleerd in het EU-raadsbesluit luidde:

“De Europese Unie voert een militaire operatie uit ter ondersteuning van de resoluties 1814, 1816 en 1838 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, overeenkomstig de in geval van piraterij geoorloofde acties uit hoofde van de artikelen 100 e.v. van het VN-Zeerechtverdrag, ondertekend te Montego Bay op 10 december 1982, zulks met name via verbintenissen met derde staten, hierna „Atalanta” genoemd, teneinde bij te dragen tot:

- de bescherming van schepen van het WFP die overeenkomstig het mandaat van resolutie 1814 van de VNVR humanitaire hulp naar de ontheemde Somalische bevolkingsgroepen brengen;
- de bescherming van kwetsbare schepen die in de Somalische wateren varen en het ontmoedigen, voorkomen en bestrijden van piraterij en gewapende roofovervallen voor de Somalische kust, overeenkomstig het in resolutie 1816 van de VNVR omschreven mandaat;
- De hiertoe ingezette troepenmacht opereert tot 500 zeemijl uit de kust van Somalië¹ overeenkomstig de politieke doelstelling van een operatie ter zee van de Europese Unie, zoals omschreven in het door de Raad op 5 augustus 2008 goedgekeurde crisisbeheersingsconcept.
- Het monitoren van visserijactiviteiten voor de kust van Somalië”.

Subconclusie: de opdracht voor Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt was helder.

2.6.2 Opstelling van de conflictpartijen

Bij de inzet van de diverse maritieme eenheden in en nabij de Somalische wateren, is rekening gehouden met pogingen tot aanslagen op zee door de Islamitische *Al Shabaab* groep. Deze zijn echter uitgebleven. De groep heeft eerder hulpverleningsorganisaties op land aangevallen.

De reikwijdte van de piraten is in het Somalië Bassin aanzienlijk uitgebreid, tot in de omgeving van de Seychellen en tot ver op de Arabische Zee. Dit werd mede mogelijk omdat de piraten gebruik maken van moederschepen en aanvalsschepen, gecombineerd tot een *Pirate Action Group* (PAG). Zodra een potentieel doelwit werd ontdekt, stapte het grootste deel van de piraten over op de scheepjes en voerden hiermee de aanval uit. Aan de eerste piraat die aan boord was van het te kapen

¹ In mei 2009 is deze zone uitgebreid met 500 zeemijl rond de Seychellen.

schip werd een bonus in het vooruitzicht gesteld. Opvallend was dat ook aanvallen op marineschepen zelf werden uitgevoerd; hierbij was naar alle waarschijnlijkheid sprake van misidentificatie door de piraten.

Tijdens de inzetperiode van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt trad een duidelijke verschuiving op in de activiteiten van de piraten van de Hoorn van Afrika naar het Somalië Bassin en de Arabische Zee.

2.6.3 *Het vereiste militaire vermogen*

Naast de standaarduitrusting was Hr. Ms. Tromp voor deze inzet uitgerust met een boordhelikopter en een speciale eenheid van het Korps Mariniers met kleine, snelle vaartuigen. Dit team zorgde als *Vessel Protection Detachment (VPD)* tijdens escortes voor de beveiliging van koopvaardij schepen en voerde *boardings* uit op verdachte schepen. Ook waren een tolk en een *National Intelligence Support Team* toegevoegd aan Hr. Ms. Tromp. Op basis van de ervaringen opgedaan in eerdere antipiraterij operaties was het schip verder voorzien van extra mitrailleurposten, nachtzicht- en infraroodapparatuur, een *Long Range Acoustic Device* voor het aanroepen van schepen op grotere afstand en ballistische bescherming. Met deze toevoegingen was het schip ruim voldoende toegerust om de opdracht te kunnen uitvoeren en een eventuele dreiging van piraten te kunnen pareren.

Ook Hr. Ms. Johan de Witt was met bovengenoemde extra apparatuur uitgerust en daarmee ruim voldoende toegerust voor het uitvoeren van de opdracht. Hr. Ms. Johan de Witt beschikte niet over een boordhelikopter, wat deels werd ondervangen door de aanwezigheid van zes landingsvaartuigen aan boord van het schip. Hieruit konden twee semi-autonome *Afloat Forward Operating Bases (AFOBs)* gedurende enige dagen op ruime afstand van Hr. Ms. Johan de Witt verkenningsopdrachten en interventies konden uitvoeren. Tevens beschikte Hr. Ms. Johan de Witt over een chirurgische capaciteit.

"Atalanta" voldeed in de evaluatieperiode niet aan de door de EU vastgestelde *Minimum Operational Capability*, omdat er geen tanker beschikbaar was. Dit is tijdens de operatie ondervangen door gebruik te maken van tankercapaciteit van de andere maritieme verbanden opererend voor de kust van Somalië. Ook was er gedurende de inzet van Hr. Ms Tromp geen schip beschikbaar met de door de EU vereiste chirurgische capaciteit. In sommige gevallen konden de maritieme eenheden terugvallen op medische capaciteiten aan wal of aan boord van schepen behorende tot de andere maritieme eenheden, maar in het Somalië Bassin waren veelal geen alternatieven voorhanden. Dit heeft voor Hr. Ms. Tromp niet tot problemen geleid.

Subconclusie: de Nederlandse schepen beschikten over ruim voldoende militair vermogen voor de uitvoering van de opdracht. Het ontbreken van een boordhelikopter op de Hr. Ms. Johan de Witt kon deels worden ondervangen door het gebruik van AFOBs. Door het ontbreken van een tanker en (ten tijde van de inzet van Hr. Ms. Tromp) van een chirurgische capaciteit beschikte operatie "Atalanta" niet over het door de EU minimaal vereiste militaire vermogen. Dit tekort werd deels ondervangen door samenwerking met andere maritieme eenheden.

2.6.4 Wijze van optreden

Het optreden van "Atalanta" was gebaseerd op drie typen inzet:

- *Escort* operaties: het begeleiden en beveiligen van schepen langs de Somalische kust of door de *International Recommended Transit Corridor* (IRTC) in de Golf van Aden.
- *Baseline* operaties: het identificeren van scheepvaartverkeer, het geven van waarschuwingen, het reageren op noodoproepen en het reageren op ontdekte piratengroepen.
- *Focused* operaties: het verzamelen van inlichtingen in een bepaald gebied, het in kaart brengen van niet-Somalische visserij activiteiten en *Key Leader Engagement* (het contact maken met lokale autoriteiten).

Het operatiegebied van Atalanta omvatte het zuidelijke deel van de Rode Zee, de Golf van Aden en het Somalië Bassin. In dit gebied waren verschillende maritieme eenheden aanwezig. Dit waren eenheden van de *Combined Maritime Forces (Task Force (TF) 151)*, de NAVO-operatie "Ocean Shield" (TF 508) en nationaal opererende marineschepen afkomstig uit China, India, Iran, Japan, Maleisië, Rusland, Saudi-Arabië en Zuid-Korea. Coördinerend overleg en informatie-uitwisseling tussen de commandanten van deze eenheden vond plaats tijdens het periodieke *Shared Awareness and Deconfliction* (SHADE) overleg te Bahrein. Gaandeweg is het gebruik geworden dat maritieme eenheden op vrijwillige basis in een bepaalde periode verantwoordelijk werden voor een specifiek gebied. Voorts werd er meer frequent overleg op tactisch niveau gevoerd tussen de deelnemende eenheden. Dit heeft geleid tot een efficiëntere inzet van de eenheden in het operatiegebied.

In de Golf van Aden was een *International Recommended Transit Corridor* (IRTC) vastgesteld. Koopvaardij schepen werd geadviseerd hun doortocht door de wateren rondom Somalië te melden bij het *Maritime Security Centre Horn of Africa* (MSCHOA) te Northwood en het *UK Maritime Trade Organisation* (UKMTO) kantoor te Dubai. Deze organisaties adviseerden de koopvaardij schepen zich in

groepsverband door de IRTC te verplaatsen (*Group Transits*), waarbij de voor dat deel verantwoordelijk gestelde maritieme eenheid beveiliging op afstand in een sector van de IRTC bood. Schepen die als zeer kwetsbaar werden aangemerkt, konden een *Supported Transit* door de IRTC toegewezen krijgen, waarbij de verantwoordelijke maritieme eenheid in de nabijheid van het koopvaardijship verbleef.

In het Somalië Bassin vonden geen escortes van koopvaardij schepen plaats, maar werden gebiedspatrouilles uitgevoerd. Koopvaardij schepen konden op de MSCHOA-website advies vinden over de te varen koers en informatie over gerapporteerde incidenten. Het sinds medio 2009 geldende advies aan de koopvaardij om ruim buiten het Somalië Bassin te varen werd goed opgevolgd. Hierop reageerde de piraten echter door op hun beurt hun operatiegebied verder naar het oosten uit te breiden. Zowel in de Golf van Aden (vanuit Djibouti) als later ook in het Somalië Bassin (vanuit de Seychellen) werd "Atalanta" versterkt met maritieme patrouille vliegtuigen die onder bevel stonden van de *Force Commander*.

In de bijlage is een chronologisch overzicht opgenomen van de voornaamste activiteiten van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt. Hr. Ms. Tromp heeft in de inzetperiode echter geen WFP-schepen geëscorteerd. Hr. Ms. Johan de Witt heeft tijdens haar inzet het WFP-schip MV Mustafa H. geëscorteerd van Bosaaso naar Berbera. De escortering van AMISOM-transporten werd op verzoek van de Secretaris-Generaal van de VN in het takenpakket van Atalanta opgenomen. De voor AMISOM varende schepen MV Amina, MV Alpha Kirawira en MV Petra 1 werden door Hr. Ms. Johan de Witt geëscorteerd van Mombassa naar Mogadishu, waarna de MV Amina nogmaals van Mombassa naar Mogadishu is geëscorteerd. Bij deze escortes is, na toestemming van de vlaggenstaat, een militair beveiligingsteam aan boord geplaatst.

Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt hebben een zeer actieve rol gespeeld in de zogenoemde *baseline* operaties. Met de boordhelikopter van Hr. Ms. Tromp werd in principe tweemaal daags een patrouille uitgevoerd. Zo nodig werd de boordhelikopter gebruikt om bewijsvoering (zoals foto's) tegen vermoedelijke piraten te verzamelen en om verdachte scheepjes tot stoppen te dwingen. Gebleken is dat het beschikken over slechts één vlieg ploeg voor de boordhelikopter een beperkende factor vormde voor een frequente of langdurige inzet. Het ontbreken van een boordhelikopter bij Hr. Ms. Johan de Witt zorgde ervoor dat het onmogelijk was om zelf vanuit de lucht een zee- of kustgebied te verkennen. Dit werd deels ondervangen door de inzet van de kleine bootgroepen, de AFOBs en deels door toewijzing van maritieme patrouille vliegtuigen door de *Force Commander* voor de opbouw van het maritieme beeld. Daarnaast bleken de AFOBs van grote meerwaarde voor het vergaren van informatie en het van zeer dichtbij nadere n, 'het preventief fouilleren' van piratennesten op zee. Helikopters konden hier minder gemakkelijk komen.

Bij de onderschepping van verdachte schepen is het *boarding team* ingezet om het schip veilig te stellen, waarna de bemanning kon worden vastgenomen of aangehouden en het schip kon worden doorzocht. Hr. Ms. Tromp heeft in totaal 83 (vermoedelijke) piraten vastgenomen en dertien scheepjes vernietigd. Tien vermoedelijke piraten zijn vastgenomen tijdens de ontzetting actie van het onder Duitse vlag varende motorschip MV Taipan op 5 april 2010. Voor deze actie is een interventieteam per helikopter aan boord van de Taipan gebracht. Het team is erin

geslaagd de piraten te overmeesteren en de bemanning te ontzetten. De tien gevangen genomen piraten zijn uiteindelijk aan Duitsland overgeleverd voor berechting. Hr. Ms. Johan de Witt heeft in totaal 26 vermoedelijke piraten vastgenomen en vier scheepjes in beslag genomen.

Tijdens de evaluatieperiode werden de deelnemende schepen aan "Atalanta" ingezet bij operaties dicht onder de Somalische kust, met het oogmerk het uitvaren van *Pirate Action Groups* (PAGs) te verhinderen. Hr. Ms. Johan de Witt was met haar landingsvaartuigen in staat om dicht onder de kust te opereren. Daarmee heeft zij niet alleen piratenkampen in kaart gebracht en bewaakt, ook is actief contact gelegd met de lokale bevolking, zowel met vissers als, aan de noordkust, met dorpsoudsten. Dit heeft nuttige, aanvullende informatie opgeleverd over het levenspatroon in de regio's en de tactieken van piraten (*focussed* operaties). Ook is op bescheiden schaal aan regionale capaciteitsopbouw gedaan. Op verzoek van de EU zijn briefings gegeven aan het Tanzaniaanse ministerie van Defensie en aan de Tanzaniaanse marinetop. Dit heeft geleid tot een intensivering van de samenwerking. Eveneens op verzoek van de EU is een dag ondersteuning geleverd aan de Britse trainingsmissie voor de Jemenitische kustwacht.

Subconclusie: Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de verschillende wijzen van opereren door "Atalanta". Geen enkel koopvaardijship dat zich in hun nabijheid bevond is aangevallen. Een groot aantal verdachte schepen is preventief aangehouden en in beslag genomen of vernietigd. Hr. Ms. Tromp heeft een bijzondere ontzettingsactie uitgevoerd. De unieke inzet van AFOBs vergrootte de effectieve reikwijdte van Hr. Ms. Johan de Witt.

2.6.5 Geweldsinstructie

Op 8 december 2008 heeft de Raad van de EU de *Rules of Engagement* (ROE) vastgesteld. Deze ROE boden voldoende ruimte voor de uitvoering van de opdracht. Nederland heeft geen beperkingen (*caveats*) gesteld bij deze ROE.

Nederland heeft op basis hiervan een geweldsinstructiekaart uitgegeven voor de bemanning en een commandantenkaart specifiek voor de helikopterbemanning en het personeel van het *boarding team* die mogelijk zouden moeten optreden in situaties waarin het niet mogelijk was onmiddellijk contact op te nemen met de commandant van het schip.

Ingeval het schip zou opereren onder nationaal bevel was de nationale Nederlandse geweldsinstructie van kracht. Dit was het geval tijdens de heen- en terugreis. Ook tijdens de ontzettingsactie van het MV Taipan is onder nationaal bevel geopereerd omdat het schip zich buiten het verantwoordelijkheidsgebied van "Atalanta" bevond, waar de EU ROE niet van toepassing zijn. Indien het schip zich binnen het operatiegebied van de EU had bevonden, had de *Operation Commander* onder de bestaande ROE toestemming kunnen verlenen voor de actie.

Subconclusie: de ROE waren helder en voldoende robuust voor de uitvoering van de operatie. De ontzetting van het MV Taipan moest onder nationaal bevel geschieden omdat het schip zich buiten het operatiegebied van "Atalanta" bevond.

2.6.6 *Bevelsstructuur*

De politieke controle en strategische aansturing van "Atalanta" berustte bij de Raad van de EU; in de dagelijkse praktijk bij het PVC. Het operationeel bevel was in handen van de door de EU aangewezen operatiecommandant in het *Operation Headquarters* (OHQ) te Northwood. Tijdens de inzet van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt was dit de Britse Schout-bij-Nacht Hudson. Hij werd op 14 juni 2010 opgevolgd door de Britse Generaal-Majoor der Mariniers Howes.

Tijdens de inzet van Hr. Ms. Tromp was de Italiaanse Schout-bij-Nacht Gumiero *Force Commander* in het *Forward Headquarters* (FHQ). Hij werd op 14 april 2010 opgevolgd door de Zweedse Schout-bij-Nacht Thörnqvist die vervolgens tijdens de gehele inzet van Hr. Ms. Johan de Witt de *Force Commander* was.

Subconclusie: de bevelsstructuur was duidelijk.

2.6.7 *Risico's*

Het ontbreken van tweedelijns medische faciliteiten tijdens de inzet van Hr. Ms. Tromp werd als acceptabel risico onderkend, mede gelet op de eerdere inzetervaringen voor de kust van Somalië. Hr. Ms. Johan de Witt beschikte over eigen tweedelijns medische voorzieningen.

Op basis van risicoanalyses van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) werd een confrontatie met piraten bij het opereren dicht onder de kust van Somalië, bij havenbezoeken in de regio en bij de passage van de Bab-al-Mandeb zee-engte bij Djibouti als risico benoemd. Daarom zijn de essentiële ruimtes en de mitrailleurposities op het schip voorzien van tijdelijke ballistische bescherming en beschikte de bemanning over een persoonlijke beschermingsuitrusting. Bij havenbezoeken werden extra maatregelen genomen om de risico's zoveel mogelijk in te perken, zoals een versterkte wacht.

Het opereren in een tropisch klimaat bracht zowel persoonlijke als technische risico's met zich mee. Op het eerste vlak betrof dit het risico op warmteletsel en uitdroging. Hieraan is het hoofd geboden door een drinkbeleid, een aangepast dienstrooster en maatregelen op het gebied van de warmtehuishouding van het schip. De technische risico's betroffen de koeling van de apparatuur. Tijdens de operatie heeft Hr. Ms. Tromp een experimenteel koelsysteem voor elektronische apparatuur in de machinekamer succesvol getest.

Subconclusie: de risico's in deze operatie waren vooraf onderkend en er waren maatregelen getroffen om deze te beperken. Het medisch risico voor eigen personeel werd als aanvaardbaar aangemerkt.

2.6.8 *Geschiktheid*

Dankzij de ervaringen van Nederlandse eenheden die in 2008 en 2009 voor de kust van Somalië opereerden waren Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt voldoende voorbereid en toegerust voor de uitvoering van deze operatie. De *best practices* en de geleerde lessen van de eerdere operaties hebben bijgedragen aan een effectieve en efficiënte taakuitvoering. Het ontbreken van een boordhelikopter als sensor bij Hr. Ms. Johan de Witt kon in belangrijke mate worden gecompenseerd door de inzet van de bootgroepen, de AFOBs.

Subconclusie: Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt waren geschikt voor de uitvoering van de operatie.

2.7 **Duur van de deelname**

Hr. Ms. Tromp heeft van 17 februari tot en met 17 april 2010. Op 17 april 2010 deelgenomen aan "Atalanta" en werd Hr. Ms. Tromp afgelost door Hr. Ms. Johan de Witt, die conform planning tot 29 juni 2010 aan "Atalanta" deelnam.

2.8 **Gender**

Aan de inzet van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt waren geen gender-specifieke aandachtspunten verbonden. Een arts en een (vrouwelijke) verpleger afkomstig van Hr. Ms. Johan de Witt verleenden medische hulp aan Somalische patiënten (voornamelijk vrouwen en kinderen) tijdens een medisch spreekuur aan boord van een landingsvaartuig voor de kust van Somalië.

2.9 **Samenhang**

De bestrijding van piraterij op zee met militaire eenheden is succesvol, maar kan geen einde te maken aan piraterij. De eventuele winst is voor de piraten nog altijd vele malen hoger dan de risico's van hun acties. De inzet van de marineschepen zorgt er wel voor dat schepen en transporten worden beschermd en het voor de piraten steeds moeilijker wordt om ongestoord hun slag te gaan. De dreiging die van piraterij uitgaat wordt dus begrensd, maar niet weggenomen. Ook de *Operation Commander*² van "Atalanta" heeft gewaarschuwd dat het succes van de bestrijding van piraterij onder druk staat door de vergrote reikwijdte van de piraten, het negeren van de *Best Management Practises* (BMP) en de vaaradviezen door een substantieel deel van de koopvaardijvloot³, de verbeterde tactieken van de piraten, de steeds hoger wordende losgelden en het moeizame proces om voortdurend voldoende schepen beschikbaar te hebben in de operatie,.

De oorzaak van Somalische piraterij is de instabiliteit en wetteloosheid die in grote delen van Somalië heerst als gevolg van de burgeroorlog die daar al bijna twintig jaar woedt. Internationaal is er overeenstemming dat deze situatie niet kan worden opgelost met militaire middelen, maar dat het conflict alleen kan worden beëindigd door een politieke oplossing, gedragen door de Somaliërs en hun leiders zelf. Internationale partners kunnen hieraan een bijdrage leveren. Naast de militaire inzet tegen piraterij wordt daarom gekeken naar capaciteitsopbouwprogramma's in Somalië en in de regio, vooral op het terrein van de justitiële infrastructuur. Deze programma's stellen de landen in de regio die bereid zijn samen te werken met de

² Rapport Operations Commander, 13 september 2010

³ Zo maakt slechts 40 procent van de bij MSCHOA geregistreerde schepen gebruik van een *Group of Supported Transit*; de meeste gekaapte schepen bleken niet geregistreerd bij MSCHOA.

EU in staat effectief piraten te vervolgen en vormen daarmee een concrete bijdrage aan het bestrijden van de straffeloosheid van piraterij. Nederland heeft in de zomer van 2010 800.000 euro bijgedragen aan een VN-programma op dit terrein op de Seychellen en zal eind 2010 1 miljoen euro bijdragen aan het VN *Trust Fund* ter ondersteuning van activiteiten van staten op het gebied van piraterijbestrijding.

Gezien haar multidimensionale achtergrond is de EU zeer goed in staat om het piraterijprobleem op geïntegreerde wijze te benaderen. Nederland neemt actief deel aan de politieke consultaties die regelmatig op ambassadeursniveau plaatsvinden tussen de EU en afwisselend de TFG en de regionale autoriteiten van Somaliland en Puntland. Tevens zet Nederland zich in verschillende EU-fora in voor de volledige benutting van de verschillende instrumenten die de EU tot zijn beschikking heeft en dat bestaande programma's in Somalië, vooral op het terrein van ontwikkelingssamenwerking, aangepast worden om ook ten goede te komen aan piraterijbestrijding, door bijvoorbeeld meer aandacht te geven aan *alternative livelihood* programma's in de gebieden waar piraterij veel voorkomt. Ten slotte wordt in de EU ook gesproken over de mogelijkheden om bij te dragen aan de maritieme capaciteitsopbouw van landen in de regio, opdat de lokale capaciteiten om de wetteloosheid van de zeeën weg te nemen in het algemeen en piraterij te bestrijden in het bijzonder worden vergroot.

2.10 Financiën

De additionele uitgaven voor de inzet van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt ten behoeve van de maritieme EU-operatie Atalanta waren geraamd op 5,7 miljoen euro. Naar verwachting zal de eindrealisatie van deze inzet circa 5,7 miljoen euro bedragen. Hieronder vallen ook de additionele uitgaven (circa 10.000 euro) die gemoeid zijn met de nazorg van personeel aan boord van de schepen. Beide genoemde additionele uitgaven komen ten laste van de structurele voorziening 'uitvoeren crisisbeheersingsoperaties' van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) op de defensiebegroting.

Subconclusie: de inzet van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt in "Atalanta" is voor zover nu bekend binnen de financiële raming uitgevoerd.

2.11 Overige aspecten

2.11.1 Coördinatie en bevelvoering

De grote onderlinge afstanden tussen de deelnemende schepen en het immense operatiegebied hebben tot gevolg dat de mogelijkheid tot samenwerking tussen schepen op tactisch niveau beperkt is. In de *Internationally Recommended Transit Corridor* (IRTC) werden de maritieme eenheden toegewezen aan een specifiek patrouillegebied, om zo optimale dekking van de corridor te bevorderen. In het Somalië Bassin was echter weinig sprake van coördinatie tussen de diverse maritieme eenheden. Vooral gedurende de inzetperiode van Hr. Ms. Johan de Witt was hierin overigens wel een verbetering merkbaar. Verder bleek de communicatie op zee binnen "Atalanta" en met de overige maritieme eenheden moeizaam vanwege de diversiteit aan verbindingsmiddelen. Zo beschikte Hr. Ms. Tromp wel over het NAVO-verbindingssysteem voor gerubriceerd berichtenverkeer, maar niet over het EU-systeem. Mede doordat de maritieme hoofdkwartieren van de EU en de NAVO te Northwood nauwe contacten onderhielden, was uitwisseling van gerubriceerde berichten toch mogelijk. Hr. Ms. Johan de Witt beschikte over een zeer ruime communicatieset en kon daardoor met alle betrokken partijen verbinding onderhouden. De samenwerking tussen de maritieme eenheden van "Atalanta" en de maritieme patrouillevliegthuigen uit onder meer Australië, Duitsland, Japan en Zweden verliep uitstekend. In dit verband is ook de inwerkingtreding van *Mercury* vermeldenswaardig, een eenvoudig, maar betrouwbaar, digitaal communicatiesysteem dat het mogelijk maakt dat de internationale maritieme verbanden contact kunnen onderhouden met lokale partijen.

Subconclusie: De samenwerking tussen EU en NAVO in de maritieme operaties voor de kust van Somalië verloopt naar tevredenheid. De inzet van diverse multinationale en nationale maritieme verbanden in hetzelfde inzetgebied, met deels overlappende taakstellingen en soms beperkte mogelijkheden tot onderlinge communicatie, biedt nog ruimte voor het vergroten van de efficiëntie van de inzet van de beschikbare middelen in de strijd tegen piraterij.

2.11.2 Vervolg van verdachten

Bij diverse acties van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt zijn 109 personen verdacht van betrokkenheid bij piraterij vastgenomen op basis van de vastgestelde indicatoren (bijvoorbeeld de hoeveelheid brandstofvaten aan boord van een *skiff*) en op basis van de geldende ROE. In totaal zijn 99 verdachten weer vrijgelaten omdat er onvoldoende bewijs voorhanden was voor een succesvolle strafrechtelijke vervolging voor betrokkenheid bij het kapen van koopvaardij schepen. Tien verdachten zijn door Nederland aan Duitsland overgedragen voor berechting. In alle gevallen waarin vermoedelijke piraten werden vastgenomen en vervolgens vrijgelaten of vervolgd, heeft intensief contact plaatsgevonden tussen de betrokken commandant, het Nederlandse Openbaar Ministerie (OM) en de *Force Commander*. Het OM besliste over eventuele vervolging in Nederland. Wanneer het OM besloot niet te vervolgen, bestond voor de EU nog de mogelijkheid om te onderzoeken of een andere staat bereid en in staat was te vervolgen. Met het oog daarop heeft de

EU met diverse Afrikaanse staten overeenkomsten gesloten. De EU heeft in het geval van Hr. Ms. Tromp of Hr. Ms. Johan de Witt geen verdachten overgedragen aan een derde land.

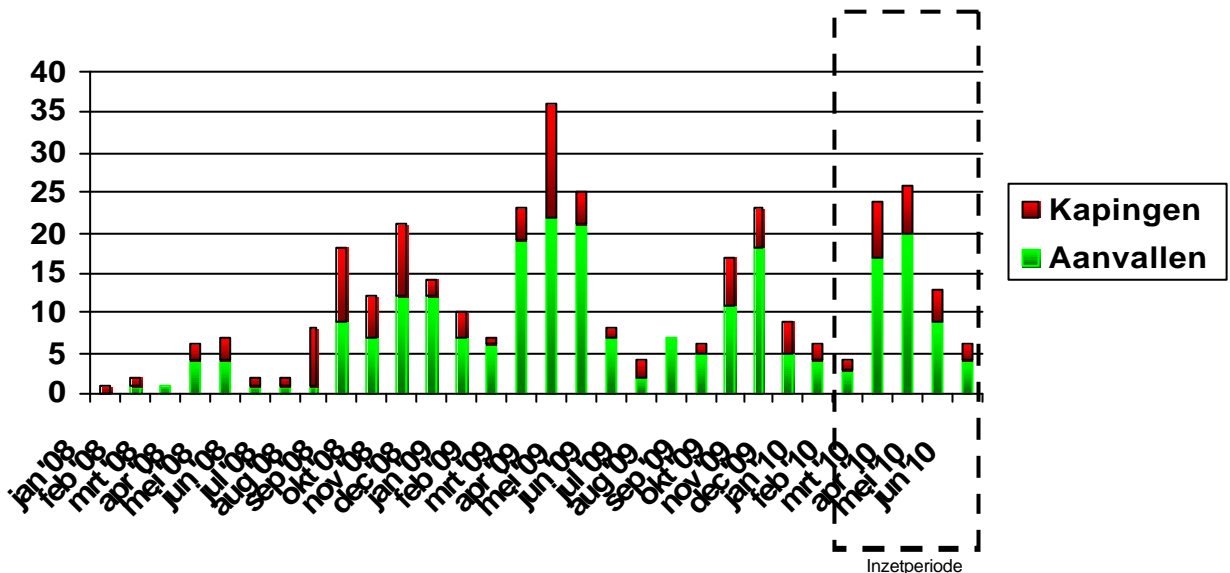

3 Conclusies

3.1 Effect van de operatie

Gedurende de inzetperiode van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt is het totaal aantal incidenten van piraterij in de Golf van Aden en het Somalië Bassin met ongeveer een kwart gedaald ten opzichte van dezelfde periode in 2009. De effectiviteit van de piraten (het aantal geslaagde kapingen op het totaal aantal aanvallen) bleef ongeveer gelijk doch in absolute zin nam het aantal kapingen af⁴. Dit effect is niet uitsluitend toe te schrijven aan "Atalanta", omdat er meerdere vlootverbanden en maritieme eenheden in de regio opereerden in het kader van piraterijbestrijding.

Opvallend was dat het aantal aanvallen in de Golf van Aden in de inzetperiode aanzienlijk daalde ten opzichte van dezelfde periode in 2009 en op dit relatief lage niveau lijkt te zijn gestabiliseerd. Het aantal aanvallen in het Somalië Bassin steeg echter. Daarbij vonden de aanvallen en kapingen in het Somalië Bassin steeds verder van de kust van Somalië plaats tot ver in de Arabische Zee. Het aantal verhinderde aanvallen op koopvaardij schepen in het totale operatiegebied in de eerste helft van 2010 bedroeg 64, waarvan 36 door toedoen van "Atalanta".

De primaire opdracht van "Atalanta", de bescherming van WFP-schepen, is met succes vervuld: niet één WFP-schip is aangevallen of gekaapt en alle schepen hebben hun eindbestemming bereikt. Dit gold ook voor de schepen die ten behoeve van AMISOM voeren. Hoewel het niet mogelijk is exact te bepalen hoeveel kapingen

⁴ Rapportage EU/NAVO (Northwood, 7 juli 2010).

zijn voorkomen, kan met zekerheid worden gesteld dat zonder het actief opsporen en ontwapenen van piratengroepen op volle zee en het verhinderen van het uitvaren van de piraten vanaf de Somalische kust, het aantal aanvallen en kapingen groter zou zijn geweest. De activiteiten van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt hebben een belangrijke preventieve werking gehad.

Van buitenlandse visserijactiviteiten in de territoriale wateren van Somalië is tijdens de inzetperiode weinig gebleken. Er zijn slechts twee vissersschepen waargenomen die niet de benodigde vergunningen konden tonen. Hiervan is melding gemaakt bij het FHQ. Achteraf is vastgesteld dat beide schepen wel over toestemming beschikten om te vissen in de territoriale wateren van Somalië.

Gegeven de omvang van het operatiegebied en het feit dat de piraten steeds hogere losgelden eisen en steeds inventiever te werk gaan, ligt er ook een grote verantwoordelijkheid bij de koopvaardij zelf om zich beter te beschermen tegen piraterijaanvallen. In dit licht is het zorgelijk dat veel koopvaardij schepen nog steeds de BMP, een set maatregelen die koopvaardij schepen zelf kunnen nemen en die in samenwerking met de private sector zijn ontwikkeld, negeren.

Zoals eerder al gesteld ligt de oorzaak van piraterij op het vasteland. Alleen een politieke oplossing voor het Somalische conflict, gedragen door Somaliërs en hun leiders zelf, kan de wetteloosheid die momenteel in grote delen van Somalië heerst en waar piraten van profiteren, wegnemen.

Conclusies.

- ***Operatie "Atalanta" was succesvol in de bescherming van WFP- en AMISOM schepen.***
- ***Gedurende de inzetperiode van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt is het aantal piraterij-incidenten met ongeveer een kwart gedaald.***
- ***De piraterij-activiteiten verplaatsten zich naar het Somalië Bassin en vonden steeds verder uit de Somalische kust plaats.***

3.2 Effect van de deelname van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt

Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt hebben op de volgende wijze bijgedragen aan de mandaatsvervulling van Operatie "Atalanta".

- Hr. Ms. Johan de Witt heeft zes schepen varend voor het WFP en AMISOM begeleid;
- Beide schepen hebben bijgedragen aan de patrouillering van de IRTC;
- Beide schepen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het verstoren en afschrikken van piraterij. Gezien de grote omvang van het operatiegebied, de beperkte hoeveelheid marineschepen die "Atalanta" tot zijn beschikking heeft en het feit dat eenmaal

gekaapte schepen zelden nog zijn te ontzetten vanwege het gevaar voor de bemanning, is de focus van "Atalanta" steeds meer komen te liggen op het voorkomen van piraterijaanvallen. Verschillende schepen liggen zo dicht mogelijk onder de kust van Somalië, in de buurt van piratennesten en inspecteren verdachte bootjes. Vooral Hr. Ms. Johan de Witt, die AFOBs in kon zetten om zeer dicht in de buurt van de piratennesten te komen, leende zich goed voor deze nieuwe tactiek die zich het beste laat omschrijven als 'preventief fouilleren' op zee;

- Nederlandse schepen hebben pro-actief internationale visserijactiviteiten gemonitord. In slechts twee gevallen waren er vragen omtrent de benodigde vergunningen.

Conclusie.

Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt hebben een waardevolle en succesvolle bijdrage geleverd aan "Atalanta".

3.3 Geleerde lessen

- ***De inzet van een amfibisch transportschip met kleine bootgroepen (AFOBs) levert nieuwe mogelijkheden op om vlak onder de kust informatie in te winnen en piraten te beletten de zee op te gaan.***

4 Slotbeschouwing

Met de inzet van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt in de eerste helft van 2010 heeft Nederland wederom een succesvolle bijdrage geleverd aan de doelstellingen van operatie "Atalanta". Het optreden van Hr. Ms. Tromp heeft geresulteerd in de verstoreng van piraterijactiviteiten, de vastneming van 83 vermoedelijke piraten en de overdracht en berechting van tien vermoedelijke piraten. Het optreden van Hr. Ms. Johan de Witt werd gekenmerkt door de tactische noviteit van de inzet van bootgroepen, die vlak onder de kust waardevolle informatie konden verzamelen over de diverse piratenkampen en bewegingen aan land. Hierdoor kon het uitvaren van piraten gericht worden verhinderd of verstoord. Daarbij heeft Hr. Ms. Johan de Witt 26 vermoedelijke piraten vastgenomen. De specifieke lessen inzake het opereren met een amfibisch transportschip onder de kust van Somalië zijn gedeeld met de Spaanse marine, die in de tweede helft van 2010 met eenzelfde soort schip deelnam aan "Atalanta".

Een indicatie voor het succes van de anti-piraterijactiviteiten van de diverse vlootverbanden ligt enerzijds in het afgenomen aantal incidenten ten opzichte van dezelfde periode in voorgaande jaren als gevolg van de onderscheppingen door maritieme eenheden en anderzijds in de constatering dat piraten verder de zee op moeten om succes te boeken. Niettemin blijft piraterij een zo winstgevende activiteit dat piraten bereid zijn de risico's van onderschepping door maritieme eenheden te blijven nemen. Om piraterij succesvol te bestrijden ligt er ook een verantwoordelijkheid bij de reders, vooral op het gebied van het opvolgen van *Best Management Practices* en geadviseerde vaarroutes. Hr. Ms. Tromp heeft met de ontzetting van het MV Taipan laten zien waartoe de Koninklijk Marine in staat is wanneer de bemanning zich bij een aanval in een beveiligde ruimte verschanst. Tot slot is, zoals bekend, het herstel van de politieke stabiliteit in Somalië essentieel voor een duurzame oplossing van piraterij.

BIJLAGE

Overzicht voornaamste activiteiten Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt 17 februari – 29 juni 2010

In deze paragraaf wordt een overzicht geboden van de voornaamste activiteiten van Hr. Ms. Tromp en Hr. Ms. Johan de Witt, om een volledig beeld te schetsen van de operationele inzet.

Inzet Hr. Ms. Tromp (17 februari tot en met 17 april)

Op 8 maart 2010 stopt Hr. Ms. Tromp met waarschuwingsschoten een verdacht bootje dat met hoge snelheid het motorschip MV Al Helal nadert. Aan boord van het bootje zijn 46 migranten. Nadat de bemanning van Hr. Ms. Tromp de passagiers van drinkwater heeft voorzien, vervolgt het bootje zijn weg.

Op 14 maart 2010 ontdekt een Zweeds maritiem patrouillevliegtuig een piratenschip dat ervan verdacht werd betrokken te zijn geweest bij een mislukte aanval op het motorschip MV E.R. Lübeck op 12 maart. Omdat het piratenschip niet reageert op de stoptekens van de in de buurt zijnde Hr. Ms. Tromp, worden zowel met het scheepskanon als vanuit de boordhelikopter van Hr. Ms. Tromp waarschuwingsschoten gelost. Hierop stopt het piratenschip en worden de twee vermoedelijke piraten vastgenomen. Het piratenschip wordt door Hr. Ms. Tromp vernietigd. Vervolgens worden op 15 maart twee bij het piratenschip behorende aanvals-*skiffs* ontdekt door het Zweedse patrouillevliegtuig. De twee *skiffs* worden door Hr. Ms. Tromp tot stoppen gedwongen waarna zeven vermoedelijke piraten en een aantal wapens, waaronder een raketwerper, worden aangetroffen. Alle vermoedelijke piraten worden in opdracht van het FHQ van "Atalanta" nabij de Somalische kust vrijgelaten omdat geen succesvolle vervolging werd voorzien.

Op 17 maart 2010 naderen twee *skiffs* Hr. Ms. Tromp met hoge snelheid. Na het afvuren van waarschuwingsschoten stoppen beide *skiffs*. Een derde scheepje stopt na waarschuwingsschoten vanuit de boordhelikopter. In totaal worden twaalf vermoedelijke piraten en een aantal wapens (waaronder raketwerpers) aangetroffen. De vermoedelijke piraten worden in opdracht van het FHQ in één van de *skiffs* dicht bij de kust vrijgelaten, de twee overige scheepjes worden vernietigd. Op 22 maart 2010 worden deze vermoedelijke piraten door de Keniaanse kustwacht aangehouden, waarna Hr. Ms. Tromp de personalia van de vermoedelijke piraten overdraagt aan de vertegenwoordiger van het OHQ ter verstrekking aan de Keniaanse autoriteiten, voor mogelijke vervolging in Kenia. Later op de dag worden nog drie scheepjes waargenomen door de boordhelikopter. Na waarschuwingsschoten vanuit de helikopter worden een piratenschip en een *skiff* aangehouden en in totaal vier vermoedelijke piraten aan boord genomen. Een andere *skiff* weet in de duisternis te ontkomen.

Op 18 maart 2010 wordt de op 17 maart ontkomen *skiff* weer ontdekt en aangehouden en worden zeven vermoedelijke piraten aan boord genomen. Deze zeven plus de vier vermoedelijke piraten die daags ervoor waren vastgenomen worden op 19 maart 2010 in opdracht van het FHQ in één *skiff* heengezonden.

Op 28 maart 2010 ontdekt een Duits maritiem patrouillevliegtuig een formatie van drie scheepjes. Twee *skiffs* varen met hoge snelheid af op Hr. Ms. Tromp, maar stoppen na waarschuwingsschoten. Een piratenschip wordt tot stoppen gedwongen na waarschuwingsschoten vanuit de boordhelikopter. In totaal worden twaalf vermoedelijke piraten aangetroffen. Zij worden in opdracht van het FHQ in één scheepje aan land gezet omdat geen wapens of aan piraterij gerelateerde goederen worden aangetroffen, één scheepje wordt vernietigd en de ander aan boord genomen voor mogelijk later gebruik. Later op de dag wordt nog een scheepje met vier vermoedelijke piraten aangehouden. Diezelfde avond wordt bij duisternis ook nog een piratenschip met drie vermoedelijke piraten aangehouden. De zeven vermoedelijke piraten worden met de twee piratenschepen in opdracht van het FHQ heengezonden omdat geen wapens of aan piraterij gerelateerde goederen zijn aangetroffen.

Op 29 maart 2010 ontdekt een Zweeds maritiem patrouillevliegtuig een formatie van drie scheepjes (een moederschip en twee aanvals-*skiffs*). Hr. Ms. Tromp houdt de scheepjes aan en treft tien vermoedelijke piraten aan. Zij worden in het moederschip gezet en in opdracht van het FHQ vrijgelaten. De twee *skiffs* worden vernietigd.

Op 2 april 2010 ontdekt Hr. Ms. Tromp een formatie van drie scheepjes (een moederschip en twee aanvals-*skiffs*), waarvan er twee het fregat met hoge snelheid naderen. Na waarschuwingsschoten stoppen de scheepjes. Er worden twaalf vermoedelijke piraten aangetroffen die in opdracht van het FHQ met het moederschip worden vrijgelaten: de twee *skiffs* worden vernietigd.

Op 5 april 2010 ontvangt Hr. Ms. Tromp van een Duits maritiem patrouillevliegtuig de melding dat het onder Duitse vlag varende motorschip MV Taipan wordt aangevallen. Hr. Ms. Tromp stoomt op naar de Taipan, maar omdat die zich buiten het verantwoordelijkheidsgebied van "Atalanta" bevindt krijgt Hr. Ms. Tromp vanuit de EU geen toestemming om actie te ondernemen. Hierop wordt Hr. Ms. Tromp onder nationaal bevel gesteld. Omdat de bemanning van de Taipan zich nog niet in handen van de piraten bevindt en zich in een afgesloten ruimte bevindt (een zogenaamde *safe room*), wordt een ontzettingsactie uitvoerbaar geacht. Met de boordhelikopter wordt, onder dekkingsvuur vanuit de helikopter en vanaf Hr. Ms. Tromp, een interventieteam aan boord van de Taipan gebracht. Hierbij raakt een lid van het interventieteam lichtgewond. Het team slaagt erin de piraten te overmeesteren en de bemanning te ontzetten. Tien piraten worden vastgenomen en uiteindelijk aan Duitsland overgeleverd voor berechting.

In totaal heeft Hr. Ms. Tromp 83 (vermoedelijke) piraten vastgenomen waarvan er tien worden vervolgd in Duitsland. Dertien scheepjes zijn vernietigd.

Inzet Hr. Ms. Johan de Witt (17 april tot en met 29 juni)

Op 22 april 2010 onderschept Hr. Ms. Johan de Witt een *skiff* met vier vermoedelijke piraten en een grote hoeveelheid brandstof en voedsel aan boord. De *skiff* wordt aan boord gehesen en de vier vermoedelijke piraten worden met behulp van de landingsvaartuigen van Hr. Ms. Johan de Witt in opdracht van het FHQ vlak voor de Somalische kust afgezet, de *skiff* met de goederen wordt in beslag genomen.

Op 24 april 2010 wordt wederom een scheepje aangehouden met vijf vermoedelijke piraten. Het scheepje wordt aan boord genomen en de vijf vermoedelijke piraten worden door de landingsvaartuigen in opdracht van het FHQ voor de Somalische kust afgezet.

Van 27 tot en met 29 april 2010 verleent Hr. Ms. Johan de Witt medische hulp aan een Somalische patiënt met verdrinkingsverschijnselen, die door HMS Chatham werd gered. De patiënt wordt na de noodzakelijk medische hulp weer teruggebracht naar HMS Chatham.

Op 29 en 30 april 2010 wordt de voor het WFP varende motorschip MV Mustafa H van Boosaso naar Berbera geëscorteerd. Tijdens deze escorte was het Maltese *Vessel Protection Team* (zie paragraaf 2.4) aan boord van de Mustafa H.

Op 7 mei 2010 onderschept Hr. Ms. Johan de Witt een formatie van een moederschip met twee *skiffs*. Elf vermoedelijke piraten en de drie scheepjes worden aan boord genomen. Een dag later worden de elf vermoedelijke piraten nabij Hobyo in opdracht van het FHQ voor de kust afgezet.

Van 17 tot en met 31 mei 2010 worden drie schepen, varende voor het *United Nations Support Office for AMISOM* (UNSOA), de *African Union Mission in Somalia* (AMISOM) en het WFP, door Hr. Ms. Johan de Witt geëscorteerd van Mombassa naar Mogadishu of Bosaaso en terug. Op alle drie de schepen wordt een Maltees VPD geëmbarkeerd.

Op 23 mei 2010 wordt een landingsvaartuig van Hr. Ms. Johan de Witt tijdens een verkenningsmissie onder de kust van Somalië beschoten vanaf het strand. Het landingsvaartuig beantwoordt het vuur met waarschuwingsschoten.

Op 3 juni 2010 vangt Hr. Ms. Johan de Witt tien bemanningsleden op die afkomstig zijn van het motorschip MV Rim. De bemanningsleden waren erin geslaagd de piraten die hun schip hadden gekaapt te overmeesteren. Tijdens deze actie is een bemanningslid van de MV Rim gewond geraakt die aan boord van Hr. Ms. Johan de Witt wordt geopereerd. Een week later worden alle bemanningsleden in Djibouti aan wal gezet voor repatriëring.

Op 16 juni 2010 voert Hr. Ms. Johan de Witt op verzoek van het OHQ oefeningen uit met leden van de Jemenitische kustwacht, in samenwerking met het permanente Britse trainingsteam in Aden.

Op 18 juni 2010 nadert een *skiff* met hoge snelheid Hr. Ms. Johan de Witt. Nadat Hr. Ms. Johan de Witt waarschuwingsschoten heeft afgevuurd stopt de *skiff* en kunnen de zes vermoedelijke piraten alsmede de *skiff* aan boord worden genomen. Later worden deze in opdracht van het FHQ weer aan wal gezet.

Op 24 en 25 juni 2010 vindt op initiatief van de lokale bevolking en met instemming van het FHQ op zee overleg plaats tussen de commandant van Hr. Ms. Johan de Witt en de dorpsoudsten van Xhabo, een dorp aan de kust van Puntland. Tevens wordt aan boord van Hr. Ms. Johan de Witt een medisch spreekuur gehouden voor de inwoners van het dorp.

Hr. Ms. Johan de Witt heeft zes WFP/AMISOM schepen geëscorteerd. In totaal zijn 26 (vermoedelijke) piraten vastgenomen en later weer vrijgelaten. Zeven scheepjes zijn in beslag genomen en worden momenteel onder andere voor trainingsdoeleinden gebruikt.

Afkortingen

AFOB	Afloat Forward Operating Base
AMISOM	African Union Mission in Somalia
BMP	Best Management Practices
CDS	Commandant der Strijdkrachten
CMF	Combined Maritime Force
CZSK	Commando Zeestrijdkrachten
FHQ	Forward Headquarters
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
IRTC	International Recommended Transit Corridor
LCF	Luchtverdedigings- en Commandofregat
MSCHOA	Maritime Security Centre Horn of Africa
MIVD	Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Aid
OHQ	Operation Headquarters
OM	Openbaar Ministerie
PAG	Pirate Action Group
PVC	Politiek- en veiligheidscomité
ROE	Rules of Engagement
SHADE	Shared Awareness and Deconfliction
SGVN	Secretaris Generaal van de Verenigde Naties
TF	Task Force
TFG	Transitional Federal Government
UIM	Unit Interventie Mariniers
UKMTO	United Kingdom Maritime Trade Organisation
UNCLOS	UN Convention on the Law of the Sea (VN Zeerechtverdrag)
UNSOA	UN Support Office for AMISOM
VN	Verenigde Naties
VNVR	VN Veiligheidsraad
VPD	Vessel Protection Detachment
WFP	World Food Programme